

De ABCSSS-eilanden

Abstract

In Nederlandse museumcollecties zijn veel objecten te vinden die afkomstig zijn uit de periode dat de ABCSSS-eilanden onder Nederlands koloniaal bewind stonden. Objecten afkomstig van de ABCSSS-eilanden zijn in Nederlandse museumcollecties vaak niet toegeschreven aan specifieke eilanden. Daarom is het van belang verschillende zoektermen te gebruiken die verwijzen naar de voormalig door Nederland gekoloniseerde eilanden in het Caribisch gebied.

In Nederlandse museumcollecties zijn veel objecten te vinden die afkomstig zijn uit de periode dat de ABCSSS-eilanden onder Nederlands koloniaal bewind stonden. Objecten afkomstig van de ABCSSS-eilanden zijn in Nederlandse museumcollecties vaak niet toegeschreven aan specifieke eilanden. Daarom is het van belang verschillende zoektermen te gebruiken die verwijzen naar de voormalig door Nederland gekoloniseerde eilanden in het Caribisch gebied.

Beschrijving

Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, Sint-Eustatius en Sint-Maarten (de ABCSSS-eilanden) kennen allen hun eigen koloniale geschiedenis, maar werden grofweg tussen 1634 en 1636 door de Nederlandse [West Indische Compagnie](#) op andere eerdere Spaanse kolonistoren veroverd. De Spanjaarden voerden sinds het eind van de vijftiende eeuw een koloniaal bewind in het Caribisch gebied. De ABCSSS-eilanden kenden in de periode na 1636 verschillende Europese koloniale overheersers, waaronder Nederland, maar ook Engeland en Frankrijk, maar na de stichting van het Koninkrijk der Nederlanden en het [Verdrag van Londen in 1814](#), waarna Engeland een deel van de door hen beheerde koloniën teruggaf aan Nederland, kwamen alle zes de eilanden onder bestuur van de Nederlandse koloniale overheid.

In het begin werden de eilanden, samen met Suriname beschouwd als de [West-Indische koloniën](#). Na enkele bestuurlijke wisselingen vielen de zes eilanden vanaf 1845 gezamenlijk onder de term [Curaçao en Onderhorigheden](#). Vanaf 1936 werd dit Gebiedsdeel Curaçao en vanaf 1948 de [Nederlandse Antillen](#). Houd in je onderzoek rekening met deze (verouderde) koloniale benamingen. Tegenwoordig is het gebruikelijk de eilanden bij hun eigen naam te noemen, maar in veel bronmateriaal wordt nog altijd melding gemaakt van de 'Nederlandse Antillen', of bijvoorbeeld 'Caribisch Nederland'. In 1986 werd Aruba een afzonderlijk land binnen het Koninkrijk der Nederlanden, een pad dat Curaçao en Sint Maarten in 2010 volgden. Vanaf dat moment verkregen Saba, Sint Eustatius en Bonaire de status van ['openbaar lichaam'](#).

De periode van koloniale overheersing van Nederland op de ABCSSS-eilanden wordt onder andere gekenmerkt door een geschiedenis van slavernij. Al ten tijden van de Spaanse overheersing werd de inheemse bevolking van Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba en Sint-Maarten, de [Caquetío](#), gedwongen te werk gesteld. Een groot deel van de Caquetío van Aruba, Bonaire en Curaçao werd overigens door de Spanjaarden naar het vaste land van Zuid-Amerika overgebracht, waar ze ook gedwongen te werk werden gesteld. Onder Nederlands gezag werden ook slaafgemaakten uit West-Afrika gedwongen te werk gesteld op de eilanden. Het Nationaal Archief in Den Haag heeft een uitgebreide [zoekhulp](#) op haar website die kan helpen bij het onderzoeken van het (slavernij) verleden op de ABCSSS-eilanden. Gedurende de koloniale periode werden de Caribische eilanden die onder

Nederlands koloniaal gezag stonden 'Curaçao en Onderhorigheden' genoemd, daarom lijkt veel archiefmateriaal enkel betrekking te hebben op Curaçao, terwijl hier ook informatie over de andere voormalig door Nederland gekoloniseerde eilanden te vinden is. De zoekhulp van het Nationaal Archief in Den Haag lijkt toegespitst op Curaçao, maar deze verwijst ook naar archieven die informatie bevatten over de andere eilanden. Ook is er een zoekhulp over [Onderofficieren en soldaten bij het leger in West-Indië 1815-1950](#) die verwijst naar relevant archiefmateriaal over op de ABCSSS-eilanden gestationeerde militairen en de zoekhulp [Ambtenaren in West-Indië: Suriname en de Antillen 1815-1936](#), die informatie bevat over Nederlandse koloniale bestuursambtenaren in Suriname en op de ABCSSS-eilanden.

Gedurende de koloniale periode zijn er veel objecten vanuit de ABCSSS-eilanden naar Europees Nederland vervoerd, die terecht kwamen in verschillende (museale) collecties. Zoeken naar objecten afkomstig van de ABCSSS-eilanden kan lastig zijn, objecten kunnen zich overal bevinden. Wanneer je museumcollecties doorzoekt kan het van nut zijn verschillende zoektermen te gebruiken voor het zoeken naar objecten afkomstig van de ABCSSS-eilanden. De ene keer is een object namelijk toegeschreven aan een specifiek eiland, de andere keer aan bijvoorbeeld de Nederlandse Antillen.

Het Wereldmuseum, wat een grote collectie aan objecten van de ABCSSS-eilanden beheert, heeft zijn collectie uitgesplitst op herkomstgebied. De categorie 'Caraïbisch gebied' bevat zo'n 4.500 objecten, maar niet alles is afkomstig van de ABCSSS-eilanden, binnen deze selectie bevinden zich ook objecten van bijvoorbeeld Jamaica of Haïti. Zie voor meer informatie over het onderzoeken van museumcollecties de zoekhulp [Onderzoeken](#). Bekijk de zoekhulp [Bronnen](#) voor meer informatie en tips over het vinden van relevante bronnen voor je onderzoek.

Herkomstonderzoek

Hieronder vind je per eiland enkele bronnen en websites waar je meer informatie kan vinden om je onderzoek vanuit te laten starten. De [subject guide over de Cariben](#) van de Universiteit Leiden bevat veel nuttige informatie met betrekking tot hun Caribische collectie en andere bronlocaties. In [deze lijst](#), samengesteld door het [KITLV](#), staan verschillende links naar relevante websites (niet alle links werken meer).

Vanuit het Consortium Koloniale Collecties wordt er op dit moment een inventarisatie verricht naar museumcollecties afkomstig van de ABCSSS-eilanden die zich in Europees Nederlandse instellingen bevinden.

Aruba

In samenwerking met [the Internet Archive](#) is een groot gedeelte van Aruba's cultureel erfgoed gedigitaliseerd en toegankelijk gemaakt. De collectie is zowel bereikbaar via de [website van the Internet Archive](#) als via de [website van Coleccion Aruba](#). Niet alleen collecties die zich op Aruba zelf bevinden zijn in de database opgenomen, ook relevante collecties bij bijvoorbeeld het [Nationaal Archief](#) in Den Haag en de musea van het Nederlandse [Wereldmuseum](#) zijn er in opgenomen, net als die van andere instellingen in Nederland. Ook is er een specifieke [slavernij database](#) waarin kan worden gezocht naar (archief) collecties die betrekking hebben op slaafgemaakten op Arubua in de periode tussen 1840-1863. Anders dan slaafgemaakten in Suriname, die na de afschaffing van de slavernij in 1863 nog tien jaar onder staatstoezicht van Nederland bleven, waren slaafgemaakten op de ABCSSS-eilanden wel gelijk vrij na 1 juli 1863.

Andere relevante bronnen en websites:

- [Archivo Nacional Aruba](#)
- [Museo Arkeologico Nacional Aruba](#)
- De zoekhulp [Kòrsou – Curaçao](#) van het Nationaal Archief Den Haag bevat ook voor Aruba relevante informatie.
- In de collectie van [Delpher](#) zitten ook kranten, zoals de Amigoe di Curaçao, die relevant zijn voor Aruba (en de andere ABCSSS-eilanden).
- Het boek '[De geschiedenis van Aruba tot 1816 : van zustereiland tot imperium in imperio](#)' van de historicus dr. J.A. Adi Martis beschrijft de pre-koloniale geschiedenis van Aruba en de periode van het koloniale bewind van de Nederlandse WIC.

Bonaire

De [Fundashon Históriko Kultural Boneriano](#) (FuHiKuBo) is een centrale stichting in het erfgoedveld van Bonaire. De in 1998 opgerichte stichting heeft als doel het documenteren, verzamelen en bewaren van alles wat met het (immaterieel) erfgoed van Bonaire te maken heeft. Daar zijn verschillende platforms uit voort gekomen, zoals [Archivo Boneiru](#) en [Patrimonio Kultural Intangibel Boneiru](#). Zoals hierboven beschreven is voor onderzoek naar erfgoed van Bonaire bij Nederlandse instellingen het van belang meerdere zoektermen te gebruiken, door bijvoorbeeld ook te zoeken op 'Curaçao en Onderhorigheden' in plaats van alleen 'Bonaire'. Dit komt omdat de door Nederland gekoloniseerde eilanden in het Caribisch gebied in Nederland de bestuurlijke term Curaçao en Onderhorigheden kreeg, waarin geen onderscheid werd gemaakt tussen de verschillende eilanden.

Andere relevante links:

- De zoekhulp [Kòrsou – Curaçao](#) van het Nationaal Archief Den Haag bevat ook voor Bonaire relevante informatie.
- Ook de zoekhulp [Koloniale geschiedenis](#) kan je doorverwijzen naar relevant archiefmateriaal voor Bonaire.
- In de collectie van [Delpher](#) zitten ook kranten, zoals de Amigoe di Curaçao, die relevant zijn voor Bonaire (en de andere ABCSSS-eilanden).

Curaçao

Curaçao heeft lang als naamgever van de door Nederland gekoloniseerde eilanden in het Caribisch gebied gefungeerd, waardoor er relatief veel archiefmateriaal beschikbaar is met betrekking tot dit eiland. De [zoekhulp Kòrsou – Curaçao](#) van het Nationaal Archief verwijst je door naar veel relevant archiefmateriaal over de koloniale geschiedenis van Curaçao. Verder is er een zoekhulp [Slaven- en emancipatieregisters 1839-1863](#) en [Vrij van Slavernij \(manumissies\) 1722 - 1863](#) die relevant kunnen zijn voor onderzoek naar het slavernijverleden op Curaçao.

De website [Curaçao History](#) geeft een handige tijdlijn weer waarop de geschiedenis van het eiland in overzichtelijke tijdvakken is ingedeeld, wat je kan helpen bij het afbakenen van je onderzoek. Het [Nationaal Archief Curaçao](#) heeft een uitgebreide website met veel informatie.

Andere relevante links:

- In de collectie van [Delpher](#) zitten ook kranten, zoals de Amigoe di Curaçao, die relevant zijn voor Curaçao (en de andere ABCSSS-eilanden).
- Op de website van [Coleccion Aruba](#), waar een groot deel van het culturele erfgoed van Aruba digitaal beschikbaar is, bevindt zich ook voor Curaçao relevante informatie.
- De zoekhulp [Plantages en onroerend goed op Curaçao 1720-1845](#) van het Nationaal Archief Den Haag.

Saba

Saba is vanaf 1816 officieel onderdeel van het Koninkrijk der Nederlanden geworden en stond daarvoor onder andere onder Frans en Engels koloniaal bewind. Tot 1845 was er een Commandeur voor Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten. In de koloniale periode stonden deze eilanden bekend als de Bovenwindse eilanden. Uit die tijd zijn er bij het Nationaal Archief in Den Haag twee relevante archieven: de [Inventaris van de archieven van St. Eustatius, St. Maarten en Saba, 1709-1828](#) en de [Inventaris van de archieven van St. Eustatius en Saba, 1828-1845](#). Daarna viel het bestuur over het eiland onder wat toentertijd de Gouverneur van Curaçao en Onderhorigheden werd genoemd. Zie voor relevante archieven uit de periode na 1845 de zoekhulp [Kòrsou – Curaçao](#).

Andere relevante links:

- In de collectie van [Delpher](#) zitten ook kranten, zoals de Amigoe di Curaçao, die relevant zijn voor Saba (en de andere ABCSSS-eilanden).

Sint Eustatius

Ook Sint Eustatius heeft voor 1816 onder het koloniale gezag van verschillende landen gestaan (Nederland, Engeland en Frankrijk), de [website van de lokale overheid](#) vertelt de geschiedenis van het eiland aan de hand van historische tekeningen en kaarten. Tot 1845 was er een Commandeur voor Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten. In de koloniale periode stonden deze eilanden bekend als de Bovenwindse eilanden. Uit die tijd zijn er bij het Nationaal Archief in Den Haag twee relevante archieven: de [Inventaris van de archieven van St. Eustatius, St. Maarten en Saba, 1709-1828](#) en de [Inventaris van de archieven van St. Eustatius en Saba, 1828-1845](#). Daarna viel het bestuur over het eiland onder wat toentertijd de Gouverneur van Curaçao en Onderhorigheden werd genoemd. Zie voor relevante archieven uit de periode na 1845 de zoekhulp [Kòrsou – Curaçao](#). De zoekhulp [Vrijgelaten slaafgemaakten op Sint Eustatius, 1862-1863](#) van het Nationaal Archief Den Haag verwijst naar relevante informatie over het slavernijverleden op Sint Eustatius.

Andere relevante links:

- In de collectie van [Delpher](#) zitten ook kranten, zoals de Amigoe di Curaçao die relevant zijn voor Saba (en de andere ABCSSS-eilanden).

Sint Maarten

Enkel het zuidelijke gedeelte van het eiland is, net als Aruba en Curaçao, een afzonderlijk land binnen het Koninkrijk der Nederlanden, het noordelijke deel is een overzees gebied van Frankrijk. Tot 1845 was er een Commandeur voor Saba, Sint Eustatius en Sint Maarten. In de koloniale periode stonden deze eilanden bekend als de Bovenwindse eilanden. Uit die tijd zijn er bij het Nationaal Archief in Den Haag twee relevante archieven: de [Inventaris van de archieven van St. Eustatius, St. Maarten en Saba, 1709-1828](#) en de [Inventaris van de archieven van St. Eustatius en Saba, 1828-1845](#). Daarna viel het bestuur over het eiland onder wat toentertijd de Gouverneur van Curaçao en Onderhorigheden werd genoemd. Zie voor relevante archieven uit de periode na 1845 de zoekhulp [Kòrsou – Curaçao](#). De St. Maarten National Heritage Foundation beheert de uitgebreide collectie van het museum op het eiland, de [website](#) bevat veel relevante informatie.

Andere relevante links:

- In de collectie van [Delpher](#) zitten ook kranten, zoals de Amigoe di Curaçao, die relevant zijn voor Sint Maarten (en de andere ABCSSS-eilanden).

Relevante literatuur

- Den Heijer, Henk. [*Geschiedenis van de WIC: Opkomst, bloei en ondergang*](#) (Zutphen: Walburg Pers, 2013).
- Oostindie, Gert. [*Paradise Overseas: The Dutch Caribbean; Colonialism and Its Transatlantic Legacies*](#) (Oxford: Macmillan Caribbean, 2005).
- Martis, A. [*De Geschiedenis van Aruba Tot 1816 : Van Zustereland Tot Imperium in Imperio*](#) (Volendam: LM Publishers, 2018).
- Alofs, Luc. [*Koloniale Mythen En Benedenwindse Feiten : Curaçao, Aruba En Bonaire in Inheems Atlantisch Perspectief, ca. 1499-1636*](#) (Leiden: Sidestone Press, 2018).
- Smeulders, Valika, ed. [*Ons Koloniale Verleden : In 50 Voorwerpen*](#) (Amsterdam: Alfabet Uitgevers, 2023).
- Stipriaan, Alex van, Luc Alofs, and Francio Guadeloupe, eds. [*Caribbean Cultural Heritage and the Nation : Aruba, Bonaire, and Curaçao in a Regional Context*](#) (Amsterdam: Leiden University Press, 2023).

Related Aids

- [Selecteren en afbakenen](#)
- [Bronnen](#)
- [Ambtenaren](#)
- [Leger en marine](#)
- [Koninklijk Instituut voor Taal-, Land en Volkenkunde](#)
- [Rijksmuseum Amsterdam](#)
- [Wereldmuseum Amsterdam](#)
- [Wereldmuseum Leiden](#)
- [Wereldmuseum Rotterdam](#)

THIS RA HAS NO SOURCES

Relevant Data

TO BE FILLED

_last edited by UNKNOWN as UNKNOWN on 2025-10-01

(notes: This event was automatically created because the YAML file's edit history was empty.)_